

KÜLÖNFÉLÉK.

Olvasóinknak és munkatársainknak kellemes karácsonyi ünnepet s boldog új évet kíván a Szerkesztőség,

Emlékezés. 1579-nek egy őszrehajló ködös, borongós napján Déva várának egyik nedvesfalú hideg cellájában egy őszhajú, megrokkant-testű ember ül búrahajtott fejjel rideg szalmazsákján. Homlokán a kor és szenvedések mély barázdát hagytak s arcát a tépelődések keserű kérdései mélabús, fájdalmas árnyalattal sötétítették meg. Szemei révedezve tévednek a szűk cella egyik pontjáról a másikra s nyugalmat nem találva sehol, könnyek homályosítják el szemét, hogy azok cseppjeinek csillogó gyöngyén át más színezetet kapjon az elhagyatottság, elzártság szomorú tanyája. A szűk cella, mintha csak a szabad szellemű nagy próféta gondolatainak szűkebb körbe való terelését akarná szimbolizálni, mélyen hallgat, nem akarva megzavarni az emlékeibe mélyedt nagy ember csendes elmélkedését.

Ime hová jutott. A szabadvizsgálódás, szabadgondolkozás és szabadigehírdetés diadalmas mezei helyett a tömlöc szűk cellájába, sivár rabságába. Már nem hirdetheti élő szóval az igazságot, már nem emelheti fel szavát isten-egysége mellett; hideg, nedves kőfalak közt csak elmélkedhetik csendesen magában; csak terveket szőhet vallása sorsáról, de hang hiába hagyja el ajkát, szavak hiába fakadnak fel lelke mélységéből, nincsen aki hallja, nincsen aki értse, nincsen aki higgye.

Régi idők képe, régi tervek roncsa nem fakaszt már mosolyt halavány arcára, sőt reménysege is, mely Istenhez köti, s mely diadalmas napjaiban oly kápráztató színben tüntette fel lelki szeme előtt vallása jövőjét, napról-napra lankadtabban táplálja bánatlakta lelkét, erőtelen testét.

Azonban el nem csügged teljesen, hite — mely az egy igaz Istenhez fűzte, — kihez csak hosszas tapasztalatok során, nagy idő után jutott el — él most is lelkében. Hiszi, hogy az igazság, jóság szerető Istene nem hagyja az igaz eszmét nyomtalan elveszni, nem engedi, hogy az „Erőszak” legyen az igazság mérlege s a „Gonosz” intézze a lélek dolgait.

Nem. Az igazságot nem lehet elnyomni, mert az Istentől ered, s mindég élve örökkön hirdeti az igaztaláló halhatatlan nevét.

Az őszhajú ember feláll rozoga ágyáról s tétova léptekkel a falig vánszorog. Érti, hogy ereje lassankint elhagyja s karja, teste gyöngül; érzi, hogy a halál már nincs messze tőle. Lelke

utolsó szózatát lankadó erővel a kőfalba vési: „A halál képe, a kereszt, a pápák kardja, semmi sem képes az igazságot útjában feltartóztatni.“

Mégegyszer fellángol benne a régi napok dicső, szép emléke; még egyszer végig néz lelki szemével a megfutott úton s leszűrt eredményként a kőfalba karcolt szent-szavakat látva, megelégedetten, nyugodtan hajtja le halálfáradt testét halálos ágyára. Szemét nem csukta le forrón szerető kéz, madárdal nem zengett gyászdalt búcsuzásúl, nap nem vont gloriát ezüst fűrtjeire; a hideg őszi köd lett halotti leple s mélabús dalt suttogott a hulló levelek lassú suttogása.

A test pihen már! Megfutva e rögs földi útját a lélek is visszazállt már ahhoz, aki adta: a mindenség Urához. Azonban nekünk is maradt még valami. A föld és ég nem követelt magának mindent, ami övé volt. Szelleme, itt maradt hitsorsosai közt, itt lebeg közöttünk. Mikor sötét éjek néma magányában álomba siratjuk nehéz bánatunkat; mikor könnyáztatott nedves szemeinket az égre emeljük s vergődő lelkünknek igazságkereső forró imádságát elrebegi ajkunk: Ő hallatja velünk a kőfalra karcolt igék szent szavait s azzal buzdít minket: „A halál képe, a kereszt, a pápák kardja, semmi sem képes az igazságot útjában feltartóztatni.“

Hallottátok-e így, mikor ajka beszél? mikor szelleme szól? Éreztétek-e mint jótékony megnyugvást, mikor lelke lágyan a miénkbe simult s hittel és reménnyel töltötte azt tele?

Oh ha hallottátok és ha éreztétek, jertek, kövessük őt hittel, reménységgel s ragyogjon példaként mindég a lelkünkbe Dávid Ferenc lelke, Dávid Ferenc élte!

Lőrinczy Géza

III. é. unitárius theologus.

Lelkészköri közgyűlés. Az unitárius lelkeszkör, amelyet kezdetben a hivatalos egyház nem nagyon rokonszenvesen fogadott, lassankint az unitárius belsőemberek, lelkeszek, tanárok és tanítók nélkülözhetetlen egyesületévé lett. A folyó évi november 3-án tartott népes közgyűlésében élénk érdeklődés mellett vettek részt Ferencz József püspök, br. Petrichevich-Horváth Kálmán és dr. Ferenczy Géza főgondnokok is. A közgyűlés lefolyása szép és tanulságos volt. A Pálffy Ákos hom. szentpáli tanítótól vezetett közének után áhitatos és lelkes imádságot mondott dr. Kiss Elek teol. tanár, alelnök. A közgyűlést Vári Albert elnök nyitotta meg. Megnyitójában arra hívta fel a tagokat, hogy a mai súlyos viszonyok között az unitárius lelket őrizték és táplálják, mely a multban a legnagyobb viharok után is újra tudta építeni az egyházat; mert ha ez kialszik, azt sem rendeletekkel, sem pénzzel, de még a tudománnyal sem lehet föltámasztani. *Ürmösi Józsefnek*, az egyházi beszédek hatása fokozásáról tartott előadása élénk

eszmecserére adott alkalmat és sok megszívlelni való tanúságot nyújtott. *Patakfalvi Zsigmond* tanító, népünk kulturális fejlesztésére adott igen szép programot, amelynek megvalósítását nemcsak egyházi, de egyetemes közérdek is parancsolja. Ürmösi lemondott az „Unitárius Szószék” szerkesztéséről, helyébe egyhangulag *Balázs Andrást* választotta a közgyűlés. Még a vidéki körök működéséről, s a pénztárról terjesztettek be jelentéseket.

Egyházi titkári állás betöltése. Nagy megnyugvást szűlt az, hogy az idei Főtanács egy olyan nagy horderejű állást, mint a milyenné a történelem folyamán, a viszonyok következtében az egyházi titkári állás fejlődött, további kísérletezések helyett véglegesen betöltött. Miután a többi pályázó visszavonult, *dr. Mikó Lőrinc* és *Ürmösi József* lelkész között volt a mérkőzés. A titkos szavazás után *dr. Mikó Lőrinc* neve került ki győztesen. Abban a tudatban, hogy véglegesen rászánta magát az új titkár az egyház szolgálatára, örömmel üdvözljük *Mikó Lőrincet*, mert családi tradíciói, komolysága, képzettsége, helyes ítélőképessége és kellő erkölcsi alapokon nyugvó egyénisége egyaránt feljogosítanak arra, hogy benne egyházi közigazgatásunk megtalálja a maga emberét. Mi a legjobb reményekkel nézünk működése elébe. Kovács Kálmán tanárt továbbra is berendelték az egyházi referensi teendőik végzésére.

Dr. Varga Béla. *Dr. Varga Bélát*, kolozsvári főgimnáziumunk tanárát s folyóiratunknak munkatársát a jelen évi E. Főtanács meghívta a Theologia Akadémia bölcsészeti és neveléstudományi tanszékére. Noha az ötödik tanári állás betöltésével kapcsolatban más véleményen voltunk, örömmel üdvözljük őt új állásában s kívánjuk, hogy tudományos szakképzettsége mindazon reményeket beváltsa, melyek hozzá fűződnek. Ismerjük írói munkásságát s tudjuk hogy a filozófia, legújabbban pedig a nevelés elmélete terén nemcsak kiváló munkásságot fejtett ki, de egyuttal széleskörű elismerésben is részesült. Ehhez most, hogy unitárius theol. akadémiai tanár lett, azt kívánjuk, hogy ezutáni szakmunkássága unitárius színezetet is kapjon s tanszékének megfelelően egyházas jelleget is vegyen fel. Így remélhetjük, hogy benne egyházunk nemcsak filozófust, de unitárius filozófust; nemcsak nevelőt, de unitárius hagyományaink szellemében nevelőt nyert. Adja az Isten, hogy új állásában minden igazi törekvését siker és áldás kísérje.

Új vallástanárr. A székelykereszturi főgimnáziumi vallástanárság régóta vajudó kérdését végre megoldotta az idei Egyh. Főtanács. Miután pályázó ez állásra nem volt, *Lőrinczi István* esperes-lelkészt hívta meg a Főtanács, aki már évek óta nagy buzgósággal végezte a vele járó kötelelességeket. Így eljutottunk oda, ahol kezdeni kellett volna. Mert az az emberfeletti munka, amelyet *Lőrinczi István* mint lelkész, mint székely-

kereszturi hitoktató, mint a legnagyobb kör esperese önzetlenül végzett az egyház érdekében, a pályázat mellőzésével való meghívást is megérdemelte volna.

Beiratkozások. Sok küzdelem és kínzó bizonytalanságok között kezdették meg intézeteink a folyó iskolai évet. A folytonos rendelkezések miatt sokszor maga az egyház sem tudja, mit csináljon, mihez kezdjen. A tórdai iskola haldoklása véget ért. A beiratkozások ugyan megkezdődtek, de a nagy bizonytalanság miatt sikerhez nem vezettek. Itt a tanítás nem is indult meg. Így ezt a nagymultu intézetünket egyelőre kénytelenek voltunk beszüntetni. Helyiségeit az állam internátusi célokra vette igénybe. Miután a leánytanulókat középiskoláinkból kitiltották, Sz.-keresztúron polgári leányiskola beállítását kísérelte meg az egyház, hogy leányaink ezen a vidéken iskola nélkül ne maradjanak. Azonban a hatalmi tényezők ezt is már az első lépésnél megállították.

Még aránylag a legnyugodtabban kezdődött a teológiai akadémia tanéve. Ide beiratkozott 27 növendék. A *kolozsvári főgimnáziumba* beiratkozott 294 növendék, ami a múltévihez képest apadást mutat. Ezt az apadást azonban a leánynövendékek, a róm. kath. és izraelita tanulók kitiltása magyarázza meg. A sz. kereszturi főgimnáziumban a beiratkozottak száma 176.

Legnagyobb a zavar és bizonytalanság elemi iskoláinknál. Nap-nap után érkeznek az értesítések egyik másik iskolánknak kicsinyes okok miatt való bezárásáról. Úgy, hogy itt határozott számokban beszámolni teljes lehetetlenség. Van jelenleg 42 felekezeti iskolánk. — Bizony súlyos idők ezek a kultúra munkásaira!

Előfizetés. Mult számunkban szétküldtük hátrálékos afiaihoz a pénzes utalványokat, melyekkel csak épen postára kell tenni a jelzett összegeket. Tisztelettel és hitrokoni szeretettel kérjük ez összegek beküldését; hiszen senki sem gondolhatja, hogy más ingyen láthatja el őt irodalmi termékekkel. Mindenkinek azon kell lennie, hogy valláserkölcsei és szellemi életüket megmentésük, sőt megerősítsük.

Kovács Lajos indítványa az irodalom-pártolást illetőleg helyesléssel találkozott az U. Ir. Társ. jelen évi közgyűlésén. Ez indítvány abban állott, hogy a lelkészek saját maguk járuljanak hozzá ahhoz, hogy minden negyedévi kongruájukból 100 (egyszáz) leut vonjanak le a közpénztárnál irodalom-pártolásra. Ez összegből fedezve lenne a Ker. Mgv. előfizetési díja s az I. Társ. tagsági díja is. A megmarandó összeget arra fordítaná a Társaság, hogy unitárius érdekű irodalmi termékeket adna ki s e munkák természetesen az irodalom-pártolók részére a díj nagysága arányában kedvezményesen küldetnének meg.

Az egyetemes Lelkészkör közgyűlése is foglalkozott a kérdéssel s a köri lelkészköri közgyűlések elé utalták a kérdést megoldás végett.

Közben a gondolat odaérlelődött, hogy a levonandó összegből fizetnék ki az Unitár. Közl. előfizetését, valamint az Unitárius Szószék s az Unitárius Egyház évi előfizetési díját is. A számítás egyelőre a jövő 1924 évre vonatkozott.

Ilyen feltétel mellett 32 lelkészünk alá is írta a nyilatkozatot s most tisztelettel kérünk minden lelkészafiát, legyen szives, nyilatkozzék, hogy hozzájárul-e a jövő évre vonatkozólag az évi 400 leu levonásához. Aki nem járul hozzá, attól várjuk tulajdonképen a nyilatkozatot s esetleges megokolást, illetőleg kifogásemelést. Hallgatást beleegyezésnek számítunk s a pénztárnál megteszük a további intézkedést az így megajánlott összegek levonására.

Ének és zeneközlöny. Az U. I. T. közgyűlése elhatározta az *Unitárius Egyházi Ének és Zeneközlöny* második számának kiadását, melynek szerkesztésére a válaszmány Útő Lajos kolozsvári tagtársunkat kérte fel. Ennélfogva arra kérjük az érdeklődőket, hogy legkésőbb 1924 január 31-ig tudassák Útő Lajos tagtársunkkal (Cluj, Strada Berde Mózsá), hogy hány példányt rendelnek meg, mert fölösleges példányokat nem fogunk készíttetni.

Erdélyi Irodalmi Szemle. Az Unitárius Irodalmi Társaság válaszmánya 1923 november hó 30-án tartott ülésében elhatározta, hogy a „Keresztény Magvető”-nek *Irodalom* c. rovatát *Erdélyi Irodalmi Szemle* címen önálló irodalmi mellékletté fejleszt ki, melyben nemcsak unitárius, hanem Erdélyben megjelenő minden magyar nyelvű vagy magyar vonatkozású szép-irodalmi és tudományos munkát szakszerű ismertetésben, illetőleg bírálatban részesít stb. s ez által e mellékletet a romániai magyar szellemi élet rendszeres, állandó szemléjévé teszi. Egyszermind megbízta dr. Borbély István főtítkárt e melléklet szerkesztésével, Kovács Kálmán egyházi referens-tanárt pedig a vállalkozás adminisztratív és pénzügyi ügyeinek intézésével.

A válaszmánynak e határozata alapján dr. Borbély István főtítkár-szerkesztő felkérte dr. Biró Vencel, dr. Bitay Árpád, dr. Buday Árpád, dr. Csüri Bálint, dr. Gelei József, dr. György Lajos, dr. Hirschler József, Kelemen Lajos, dr. Kristóf György, Reményik Sándor, dr. Tavaszgy Sándor és dr. Varga Béla urakat arra, hogy legyenek a Szemlének állandó főmunkatársai, kik mindnyájan, felekezeti különbségnélkül, vállalkoztak erre.

Az *Erdélyi Irodalmi Szemlének* első száma 1924 január 1-én jelent meg s mellékelve van a „Keresztény Magvető” jelen számához. Azok, akik az irodalmi mellékletre, mely havonként fog megjelenni, előfizetnek, előfizetésüket vagy az arról való értesítést legkésőbb 1924 január hó 10-ig küldjék el dr. Borbély István főtítkárhoz (Cluj, Unitárius Kollégium). Az *Erdélyi Irodalmi Szemlé*ről való minden egyéb tudnivaló megtalálható a mellékelt első példányon.

Hírek. *Hankinson* Frigyes angol unitárius lelkész, a magyar unitáriusoknak igaz barátja, a tél folyamán újból folytatja jótékonykodását s egyszersmind sok angol barátunknak jó kívánatait és rokonérző szavait tolmácsolja.

Amint a *Christian Life* (Keresztény Élet) 1923 nov. 3-iki számában olvashatjuk, az Angol-Magyar Szemle (*Anglo-Hungarian Review*) szeptemberi számában beszámol eddigi segélyakciójáról.

Az idézett *Chr. L.* 347. lapján az áll, hogy Budapesten az unitáriusok részére az angol és amerikai testvérek — épen úgy, amint Prágában is tették — épületet vásároltak s ezt az unitárius egyházi misszió céljaira fogják felhasználni.

Elhunytak: *Ózv. Hilibi Haller Rezsőné, Groisz Cornélia*, életének 79 ik, özvegségének 17-ik évében október 22-én Kolozsvárt. — *Péter János* életének 62-ik, boldog házasságának 26-ik évében, október 28-án Székelykeresztúron. Fájó részvéünk kísérte sírjukba s kegyeletünk őrzi emléküket.
